

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนม
วรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม

Factors Determine the Sustainable Cultural Heritage of Wat Phra That Phanom Woramahawihan, Nakhon Phanom Province

สิริธร วงษ์ไกรสร^{1*}

Sireetorn Wongkaisorn^{1*}

Received: March 4, 2024; Revised: May 21, 2024; Accepted: May 23, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรม และศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยในพื้นที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารจำนวน 400 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตามความสะดวก จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และประมาณค่าด้วยวิธีแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง เพื่อทำการหาอนุพันธ์ลำดับที่ 1 และลำดับที่ 2 โดยการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยัน ผลการศึกษาพบว่าระดับความสำคัญของปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญมากที่สุดคือ การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในวัด สำหรับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารที่ถูกวัดมาจากปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม 2) ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร 4) ปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบ พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไคสแควร์ = 212.412, Degree of Freedom = 182, Chi-square /df = 1.167, p = 0.06, RMSEA = 0.02, CFI = 0.995, TLI = 0.993, SRMR = 0.026 ซึ่งปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารมากที่สุด

คำสำคัญ : ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืน; มรดกทางวัฒนธรรม; วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร; จังหวัดนครพนม

¹ คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University

* Corresponding Author, Tel. 083 416 4166, E - mail: Sireetorn.v@kkumail.com

Abstract

The objectives of this study are to study the opinions of tourists about cultural heritage sustainability and to study the factors that determine the sustainability of the cultural heritage of Wat Phra That Phanom Woramahawihan. The questionnaires were used as a tool to collect data from Thai tourists in the area of Wat Phra That Phanom Woramahawihan, amounting to 400 samples by convenient random sampling. After that, the data were analyzed by finding the frequency, percentage, mean. The estimation was employed by the Structure Equation Modeling method to find first-order and second-order derivatives by exploration factor analysis and confirmatory component analysis. The study found that the importance of the factors determining the sustainability of cultural heritage that the respondents gave the highest priority was conservation and revitalization of local culture within the temple. As for the factors that determine the sustainability of Wat Phra That Phanom Woramahawihan, which are measured from 4 factors. The first factor is economic and social activities, the 2nd factor in tourism management, the 3rd factor in the culture of Wat Phra That Phanom Woramahawihan and the 4th factor is the surrounding environment. The study results also found that the model was consistent with the empirical data from Chi-square = 212.412, Degree of Freedom = 182, Chi-square /df = 1.167, p = 0.06, RMSEA = 0.02, CFI = 0.995, TLI = 0.993, SRMR = 0.026 The tourism management factor is the factor that most influences the sustainability of Wat Phra That Phanom Woramahawihan.

Keywords: Factors Determining the Sustainability; Cultural Heritage; Wat Phra That Phanom Woramahawihan; Nakhon Phanom Province

บทนำ

ประเทศไทยมีความได้เปรียบในเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากมีที่ตั้งของภูมิประเทศเป็นศูนย์กลางของกลุ่มอาเซียน อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวหลักของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Nonthapot, S. and Lean, H. H., 2015) ทำให้ประเทศไทยสามารถสร้างโอกาสในการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากภาคการท่องเที่ยวและพัฒนากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) ได้ ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นปัจจัยหลักที่องค์กรการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความต้องการและผลประโยชน์ของคนในพื้นที่ โดยตระหนักถึงชนบทธรรมเนียม วัฒนธรรม รวมไปถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งการจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาสู่ความยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ทั้งในแง่การพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้องค์กรการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติจึงได้มีการกำหนดตัวชี้วัดเรื่องของความยั่งยืน

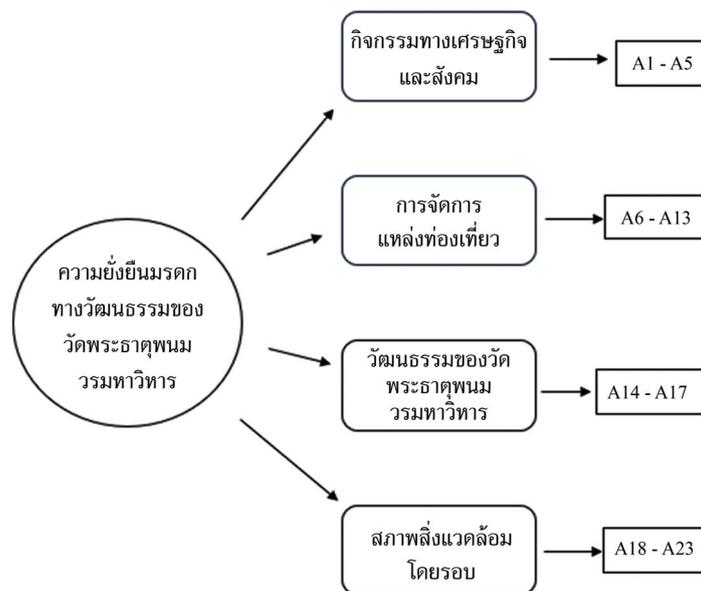
ในขณะเดียวกันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์เป็นมรดกของประเทศไทย ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมแต่ละภูมิภาคก็จะมี ความแตกต่างกัน โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้มีการนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดนครพนม ที่เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกกับองค์การยูเนสโก หากได้รับการประกาศรับรองเป็นแหล่งมรดกโลกโดยองค์การยูเนสโกจะส่งต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม

สถานที่ดังกล่าว เมื่อพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และสามารถที่จะสร้างโอกาสการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้จากการศึกษาของ (Ngamsonsuke, W. et al., 2011) พบว่า ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมแหล่งมรดกโลกในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสุโขทัยนั้น 2 ปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ อาณาบริเวณที่ตั้งโดยรอบโบราณสถาน และสถาปัตยกรรมที่เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงความสำคัญ จึงนำไปสู่การเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกดังกล่าว และนำมาซึ่งการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามมา

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแล้วยังมีข้อจำกัดด้านความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความยั่งยืนและปัจจัยที่กำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม และข้อจำกัดของการวิจัยเชิงพื้นที่ ที่ยังไม่มีการสังเคราะห์มาก่อน ดังนั้นจึงควรประเมินถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความยั่งยืน ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่ยื่นขอเป็นมรดกโลกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทั้งนี้จะนำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร และนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดธุรกิจเกี่ยวเนื่องต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิด การจ้างงาน การกระจายรายได้ และกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ในปี พ.ศ. 2506 องค์การสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยว คือ การเดินทาง ประกอบด้วย 3 เงื่อนไข (บุญเลิศ, 2542) ประกอบด้วย 1) การเดินทาง (Travel) การเดินทางโดยสมัครใจไม่ได้ถูกบังคับหรือทำเพื่อสินจ้าง 2) จุดหมายปลายทาง (Destination) สถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปเยือนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเป็นการชั่วคราว และต้องเดินทางกลับสู่ที่อยู่หรือภูมิลำเนาเดิม 3) ความมุ่งหมาย (Purpose) วัตถุประสงค์ในการเดินทางที่มีใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ การแบ่ง

รูปแบบการท่องเที่ยว (วาริชต์, 2562) การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2467 องค์การ
ท่องเที่ยวโลกได้มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้ 3 รูปแบบหลัก ดังนี้ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่ง
ธรรมชาติ 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Management: CHM) คือการดูแลอย่างเป็น
ระบบที่นำมาใช้สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมของทรัพย์สินมรดกเพื่อควมรื่นรมย์ของคนยุคปัจจุบัน และคนชั้น
ลูกหลานในอนาคต การจัดการมรดกวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ใหม่ระดับโลก โดยคู่ได้จากประมวลกฎหมาย
และกฎบัตรต่าง ๆ เช่น กฎบัตรเวนิส (ICOMOS, 1964) และอนุสัญญาเกี่ยวกับมรดกโลกภายใต้การดำเนินงาน
ของยูเนสโก ซึ่งออกกฎเกณฑ์เป็นหลักสำคัญที่จะปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์

สินค้าท่องเที่ยว คือ สินค้าและบริการหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวได้รับการเดินทางไปยัง
จุดหมายปลายทางที่มุ่งหวังไว้ โดยสินค้าและบริการท่องเที่ยวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากสินค้าอื่นทั่วไป
(มิ่งสรรพ์ และคณะ, 2556) ดังนี้ 1) สินค้าท่องเที่ยวที่เป็นสินค้า 2) สินค้าท่องเที่ยวบางอย่างที่ไม่สามารถจับต้องได้
เนื่องจากเป็นบริการหรือบรรยากาศที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ซึ่งเป็นการรับรู้ที่นักท่องเที่ยว
จับต้องไม่ได้ 3) สินค้าท่องเที่ยวจะต้องถูกใช้หรือบริโภค ณ แหล่งที่ผลิต 4) สินค้าท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่มี
อายุการใช้งาน 5) สินค้าท่องเที่ยวมีความเป็นฤดูกาล 6) สินค้าท่องเที่ยวเป็นสินค้าและบริการที่ไม่สามารถ
กักเก็บหรือกักตุนไว้ได้ 7) สินค้าท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่มีต้นทุนคงที่สูงและมีต้นทุนหน่วยสุดท้ายต่ำ และ
กระบวนการแสดงออกของแต่ละบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ตามความต้องการของตน ประกอบด้วย
การค้นหาข้อมูล การซื้อ การประเมินผล ซึ่งผู้บริโภคที่มีความแตกต่างกันในลักษณะด้านประชากรศาสตร์
เช่น เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพ ศาสนา อาชีพ เป็นต้น ทำให้พฤติกรรมในการบริโภคนั้น
มีความแตกต่างกันไป ส่งผลให้มีการบริโภคสินค้าหรือบริการหลากหลายชนิดที่มีความแตกต่างกัน โดยพฤติกรรม
ของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ คือ กระบวนการตัดสินใจซื้อ (กมลภพ, 2555)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในไทย

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน โดยสามารถ
รองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลัง ๆ การกำหนดแนวทางการพัฒนาจะต้องคำนึงถึง
ปัจจัยด้านมนุษย์ โดยให้คุณค่าทางวัฒนธรรมรวมอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการแก้ปัญหา
สิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้านและทุกมิติ กล่าวคือ
ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จิตใจ วัฒนธรรม ฯลฯ โดยมีคนเป็นศูนย์กลางหรือ
เป้าหมายของการพัฒนา เพื่อให้คนอยู่ดีกินดีและมีความสุข ทั้งคนในรุ่นนี้และรุ่นต่อไป ยกตัวอย่างการมีแนวทาง
ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน คือ บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยมุ่งเป้าไปยังต้นทุน
ที่เป็นจุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัด (คำเกิง, 2562) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น
มรดกโลก หรือมีตัวชี้วัดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว/
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การมีส่วนร่วม
ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 4) การจัดการสิ่งแวดล้อมความสะอาดขั้นพื้นฐาน และศูนย์บริการข้อมูล
แหล่งท่องเที่ยว 5) บุคลากร และนักสื่อความหมายท้องถิ่น (พองจันทร์ และวารารักษ์, 2561)

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis) เป็นการจับกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน
ให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยอาจจะเป็นในทางบวกหรือทางลบก็ได้ อีกทั้งเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบสามารถ
แบ่งประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ
(Exploratory Factor Analysis) 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)
(รสริน, 2555)

วิธีการดำเนินวิจัย

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยววัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นนี้มีจำนวน 400 คน คำนวณโดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้คือ 0.05 โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ (W. G. Cochran, 1953) ที่ไม่ทราบประชากรทั้งหมดและกำหนดสัดส่วนการสุ่มคือ 20 % โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) จากการคำนวณสูตรได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน เพื่อประสิทธิภาพของการพยากรณ์ทางสถิติ ผู้วิจัยจึงทำการเก็บตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากขอบเขตด้านเนื้อหา มาเป็นคำถามในแบบสอบถาม ซึ่งได้รับการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และได้ทำการทดลองเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วคำนวณหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งจะมีค่าสถิติอยู่ระหว่าง 0 - 1 และค่าที่ยอมรับได้ของสถิติคือ 0.7 ขึ้นไป (Griffith, M., 2015) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ได้ค่าความเที่ยงเป็น 0.96 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว 2) ปัจจัยที่กำหนดความยั่งยืนของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารมรดกประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดการแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร สภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบ เป็นมาตรประเมินค่าแบบ Likert's Scale แบบ 5 ระดับ (1 - 5)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยต้องการทราบว่าคำถามครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัดทั้งหมดหรือไม่ จึงได้มีการนำเครื่องมือมาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index = CVI) ผู้วิจัยจึงได้ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบดัชนีความตรงตามเนื้อหา CVI เพื่อให้เครื่องมือมีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่อได้ความเห็นมาแล้วใช้สูตรในการคำนวณค่า CVI เกณฑ์กำหนดค่า CVI ควรมีความตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (Polit, D. F. and Beck, C. T., 2006) คำถามจึงจะสอดคล้องตรงตามเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ดำเนินการวิจัยต่อไป มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา CVI เฉลี่ยทั้งฉบับ 0.95 แสดงว่าแบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้มีความตรงตามเนื้อหาทั้งฉบับ

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวยังวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 - เมษายน พ.ศ. 2566 โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์บทบาทของผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัยพร้อมทั้งแนวทางพิทักษ์ผลประโยชน์ผู้เข้าร่วมวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ผ่านการอบรมและมีใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งอยู่ระหว่างวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ถึงวันที่ 20 สิงหาคม 2569 ก่อนทำการศึกษาและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และ M-Plus โดยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มากำหนดเป็นรหัส แล้วบันทึกลงในโปรแกรมเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

5.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Explanatory Factor Analysis: EFA) มีขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างเมทริกซ์ความสัมพันธ์ (Correlation Matrix) เป็นการวิเคราะห์เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ ซึ่งจะมีค่าแตกต่างจากศูนย์โดยสามารถทดสอบได้ด้วยค่า Bartlett's Test of

Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติและค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO ที่มีค่าเข้าใกล้ 1 ซึ่งค่าสถิติในการวิเคราะห์ คือค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งต้องมีค่ามาก และต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และค่า Kaiser-Meyer-Olkin ซึ่งต้องมีค่าระดับนัยสำคัญมากกว่า 0.05

2. การสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) คือการทำจำนวน Factor ที่สามารถใส่ตัวแปรทั้งหมดทุกตัวได้ด้วยการสกัดองค์ประกอบด้วยการหมุนแกน (Factor Rotation) เป็นขั้นตอนที่จะดำเนินการแยกตัวประกอบให้เห็นชัดว่าตัวแปรใดควรจัดอยู่ในกลุ่มหรือองค์ประกอบใด การหมุนแกนจึงเป็นวิธีการที่จะทำให้สมาชิกของแต่ละตัวแปรในองค์ประกอบนั้นชัดเจนขึ้นด้วยวิธีการหมุนแกนแบบวาริแมกซ์ (Varimax) ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือค่า Eigen Value ซึ่งต้องมีค่ามากกว่า 1.00 ค่า Factor Loading ควรจะมีค่ามากกว่า 0.5

3. การให้ความหมายแก่องค์ประกอบ (Factor Meaning) เป็นการกำหนดชื่อหรือให้ความหมายแก่องค์ประกอบหรือตัวแปรที่ได้มา โดยพิจารณาว่าในองค์ประกอบนั้นประกอบด้วยตัวแปรอะไร ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ จะดูค่าน้ำหนักขององค์ประกอบเป็นค่าสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบ ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.5 ตัวแปรใดมีน้ำหนักในองค์ประกอบใดก็จัดตัวแปรนั้นไว้ในองค์ประกอบนั้น และค่าไอเกน (Eigen Value) เป็นค่าความผันแปรของตัวแปรทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบ ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ องค์ประกอบร่วมที่ได้อีกองค์ประกอบแรก จะเป็นองค์ประกอบที่แยกความผันแปรของตัวแปรออกมาจากองค์ประกอบอื่นได้มากที่สุด จึงมีตัวแปรร่วมอยู่มากที่สุด

5.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เป็นการวิเคราะห์จากการสร้างโมเดลที่พบว่ามีจำนวนองค์ประกอบเท่าใด และประกอบด้วยตัวแปรใดบ้าง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจึงเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของโมเดลที่ได้มา ซึ่งพิจารณาจากค่าสถิติ Chi-square ค่าที่ยอมรับได้ต้องมากกว่า 0.05 ค่าสถิติ Degree Freedom ค่าที่ยอมรับได้ต้องน้อยกว่า 3 ค่าสถิติ RMSEA ค่าที่ยอมรับได้ต้องน้อยกว่า 0.07 ค่าสถิติ CFI/TLI ค่าที่ยอมรับได้ต้องมากกว่า 0.95 และค่าสถิติ SRMR ค่าที่ยอมรับได้ต้องน้อยกว่า 0.08

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จากการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว พบว่าตัวชี้วัดปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารนั้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ปัจจัยด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ความสำคัญในสิทธิการเลือกชมสถานที่ต่าง ๆ ในวัด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 การส่งเสริมการยกระดับคุณภาพความมั่นคงทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน เช่น การส่งดอกไม้ หรือรูปเทียนภายในท้องถิ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และด้านที่ 3 ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การเผยแพร่วัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 การมีฐานข้อมูล หรือแหล่งนำเสนอประวัติด้านมรดกทางวัฒนธรรมของวัดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในวัดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 สำหรับตัวแปรหรือปัจจัยด้านอื่น ๆ นั้นเป็นตัวกำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารที่ให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร
2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของตัวแปรปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน มีดังนี้
1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ของตัวแปรทั้งหมด 23 ตัว
2. นำข้อมูลตัวอย่างมาตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า ค่า Bartlett's Test และค่า Kaiser-Meyer-Olkin: KMO เท่ากับ 0.952 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ค่า Bartlett's Test มีการแจกแจงโดยประมาณ

Chi-Square เท่ากับ 6084.519 ได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแปรต่าง ๆ ในแบบสอบถาม ทั้ง 23 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน สามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่า Bartlett's Test และค่า Kaiser-Meyer-Olkin: KMO

KMO and Bartlett's Test of Sphericity	
Approx. Chi-Square	6084.519
Df	253
Sig.	.000
Kaiser-Meyer-Olkin Measure Of Sampling Adequacy	.952

3. เมื่อพิจารณาค่าไอเกนของสถิติตั้งต้น Initial Eigen Values ค่าความแปรปรวนทั้งหมด ในตัวแปรเดิมที่สามารถอธิบายได้ โดยองค์ประกอบทั้งหมดพบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีความแปรปรวนมากที่สุด เท่ากับ 49.161 % องค์ประกอบที่ 2 มีความแปรปรวนเท่ากับ 8.243 % องค์ประกอบที่ 3 มีความแปรปรวนเท่ากับ 5.012 % และองค์ประกอบที่ 4 มีความแปรปรวนเท่ากับ 4.616 % ซึ่งพบว่า ค่า Eigen Values, % of Variance ของทุกองค์ประกอบมีค่าเมื่อหมุนแกนน้อยกว่าเมื่อยังไม่ได้หมุนแกน และมีค่า Cumulative ของทุกองค์ประกอบลดลง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสถิติแต่ละองค์ประกอบทั้งก่อนและหลังการสกัดปัจจัย

Initial Eigen Values			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
11.307	49.161	49.161	11.307	49.161	49.161	4.811	20.919	20.342
1.896	8.243	57.404	1.896	8.243	57.404	4.467	19.424	40.342
1.153	5.012	62.417	1.153	5.012	62.417	3.336	14.506	54.848
1.062	4.616	67.033	1.062	4.616	67.033	2.802	12.184	67.033

4. การหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีวาริแมกซ์ เป็นวิธีที่ทำให้ผลรวมความแปรปรวนของ น้ำหนักองค์ประกอบระหว่างองค์ประกอบมีค่าสูงสุด ทำให้แยกจากกันได้ชัดเจน พบว่าค่า Factor Loading เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเทียบกับค่า Factor Loading ก่อนการหมุน โดยกำหนดว่าต้องมีค่ามากกว่า 0.5 จะสกัดได้ 4 องค์ประกอบ รวมทั้งหมด 23 ตัวแปร โดยอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทุกตัวได้ร้อยละ 67.033 ดังตารางที่ 2 โดยแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรต่าง ๆ

5. จากตารางแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ แสดงค่า Factor Loading เมื่อมีการหมุนแกน ด้วยวิธีวาริแมกซ์ พบว่าค่า Factor Loading เปลี่ยนแปลงไป โดยกำหนดว่าต้องมีค่ามากกว่า 0.5 ซึ่งสกัดได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคม และปัจจัยด้านวัฒนธรรม รวมทั้งหมด 23 ตัวแปร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 Factor 1 โดยให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ภายหลังจากหมุนแกนโดยวิธี Varimax

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังจากหมุนแกน	Factor			
	1	2	3	4
Factor 1				
การจัดการตลาดและประชาสัมพันธ์ของวัด (A11)	.766			
การมีเจ้าหน้าที่ภายในวัดให้คำแนะนำกับนักท่องเที่ยว (A13)	.740			
การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายภายในวัด (A9)	.719			
ความเท่าเทียมกันในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ภายในวัด (A12)	.704			
การสนับสนุนให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้จัดการภายในวัด (A10)	.694			
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยผู้จัดการภายในวัด (A8)	.688			
ความรู้ที่ทันสมัยของผู้จัดการภายในวัด (A7)	.566			
ความสามารถในการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้จัดการภายในวัด (A6)	.553			

จากตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังจากหมุนแกน โดยสามารถสรุปตัวแปรปัจจัยในกลุ่ม Factor 1 ได้จำนวน 8 ตัวแปร คือ A6 - A13 ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .553 - .766 คือปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4 Factor 2 โดยให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ภายหลังจากหมุนแกนโดยวิธี Varimax

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังจากหมุนแกน	Factor			
	1	2	3	4
Factor 2				
การเผยแพร่วัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมาหิวหาร (A15)				.781
การมีฐานข้อมูล หรือแหล่งนำเสนอประวัติค่านมรดกทางวัฒนธรรมของวัด (A16)				.666
การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในวัด (A17)				.640
ความเต็มใจหรือตั้งใจบริการของเจ้าหน้าที่ภายในวัด (A14)				.588

จากตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังจากหมุนแกน โดยสามารถสรุปตัวแปรปัจจัยในกลุ่ม Factor 2 ได้จำนวน 4 ตัวแปร คือ A14 - A17 ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .588 - .781 คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม

ตารางที่ 5 Factor 3 โดยให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ภายหลังจากหมุนแกนโดยวิธี Varimax

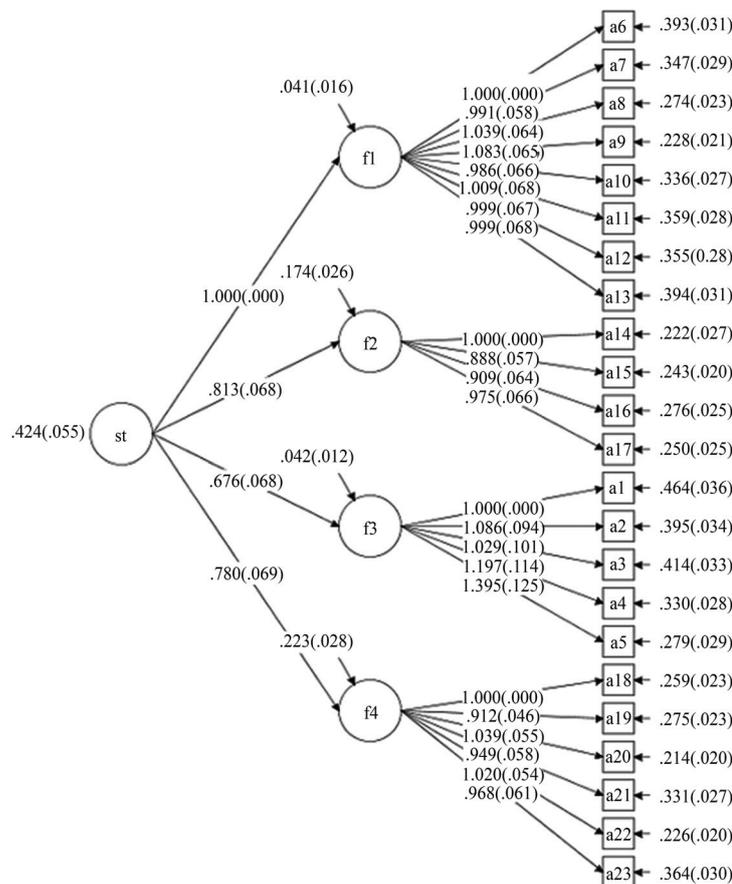
ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังจากหมุนแกน	Factor			
	1	2	3	4
Factor 3				
มีจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนภายในบริเวณใกล้เคียงกับภายในวัด (A2)			.735	
ความสำคัญในสิทธิการเลือกชมสถานที่ต่าง ๆ ในวัดพระธาตุพนม (A3)			.720	
การจัดสรรรายได้ที่มีประสิทธิภาพ เช่น มีการกระจายรายได้ให้กับหลายอาชีพที่เกี่ยวข้อง (A1)			.700	
การส่งเสริมการยกระดับคุณภาพความมั่นคงทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน เช่น การส่งดอกไม้ หรือรูปเทียนภายในท้องถิ่น (A4)			.624	
การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น หรือเทศบาลตำบลธาตุพนม (A5)			.566	

จากตารางที่ 5 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังการหมุนแกน โดยสามารถสรุปตัวแปรปัจจัยในกลุ่ม Factor 3 ได้จำนวน 5 ตัวแปร คือ A1 - A5 ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .566 - .735 คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม

ตารางที่ 6 Factor 4 โดยให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ภายหลังการหมุนแกนโดยวิธี Varimax

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังการหมุนแกน Factor 4	Factor			
	1	2	3	4
ความปลอดภัยของจุดบริการต่าง ๆ ของสถานที่ภายในวัด (A22)		.786		
การแสดงจุดติดต่อประสานงานของเจ้าหน้าที่ภายในวัด (A20)		.770		
การให้บริการและความปลอดภัยในการท่องเที่ยวภายในวัด (A18)		.764		
การบริหารจัดการกรณีมีเหตุฉุกเฉินภายในวัด (A23)		.763		
การบริหารจัดการเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ภายในวัด (A21)		.718		
การมีจุดบริการแนะนำสถานที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ามาท่องเที่ยวภายในวัด (A19)		.701		

จากตารางที่ 6 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังการหมุนแกน โดยสามารถสรุปตัวแปรปัจจัยในกลุ่ม Factor 4 ได้จำนวน 6 ตัวแปร คือ A18 - A23 ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .701 - .786 คือ ปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อม

รูปที่ 1 ตัวแบบทางทฤษฎีที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนของวัดพระธาตุนมรามหาวิหาร

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า ภาพรวมของค่าสถิติของไคสแควร์เท่ากับ 212.412 ค่า Degree of Freedom เท่ากับ 182 ค่าสถิติของอัตราส่วน ของไคสแควร์กับ Degree of Freedom (χ^2/df) เท่ากับ 1.167 ค่าสถิติทดสอบ p-Value เท่ากับ 0.06 ค่าสถิติวัด ระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ .995 ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (TLI) เท่ากับ .993 ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบในรูปของรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.02 และเมื่อนำค่าสถิติที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการพิจารณาที่กำหนดว่า ค่าอัตราส่วน ของไคสแควร์กับ Degree of Freedom (χ^2/df) ควรน้อยกว่า 3 ค่าสถิติทดสอบ p-Value ต้องมีนัยสำคัญ ทางสถิติ $>.05$ ค่า GFI และค่า CFI ควรมีค่ามากกว่า .95 ขึ้นไป และค่าสถิติ RMSEA ควรมีค่าน้อยกว่า .07 จึงทำให้ตัวแบบมาตรวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกัน (Model Fit) ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแบบมาตรวัด ของปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารมีความสอดคล้องกลมกลืนกับตัวแบบ ทางทฤษฎีที่กำหนดไว้ ดังรูปที่ 1

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนม วรมหาวิหารนั้น พบว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมมีระดับความสำคัญมากที่สุด เช่น การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายในวัด สอดคล้องกับการศึกษาของ (ณัฐฐิณี, 2560) การเผยแพร่วัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร และการมีฐานข้อมูล หรือแหล่งนำเสนอประวัติด้านมรดกทางวัฒนธรรมของวัดสอดคล้องกับการศึกษาของ (อัครินทร์, 2561; ทับทิม และคณะ, 2561) แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความสนใจในวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมของวัด อีกทั้งยังเป็น ศาสนสถานที่เป็นความเชื่อความศรัทธาและศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจาก มีความเชื่อว่าวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยพุทธกาล จึงส่งผลให้ นักท่องเที่ยวมีความสนใจในการมาเที่ยวชมยังวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ส.ศิริชัย และคณะ, 2561; ทองคำ และพระเดชขจร, 2564; ชัยณรงค์, 2565) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคม เช่น ความสำคัญในสิทธิการเลือกชมสถานที่ต่าง ๆ ในวัด และการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ (อมรา และนรินทร์, 2561) เนื่องจาก เป็นสิ่งที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ไม่ว่าผลิตภัณฑ์นั้นจะเป็นของที่ระลึก สิ่งแวดล้อม บรรยากาศ หรือวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ณัฐฐพัชร, 2560; พองจันทร์ และ วราภรณ์, 2561) ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสนับสนุนให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกับ ผู้จัดการภายในวัด ความรู้ที่ทันสมัยของผู้จัดการภายในวัด การบริหารการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยผู้จัดการ ภายในวัด เนื่องจากการมีผู้จัดการภายในวัดกับคนในพื้นที่มีการร่วมมือกันจะสามารถทำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ณัฐฐพัชร, 2560; Nonthapot, S. et al., 2019) และสุดท้ายปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบ เช่น การให้บริการและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว การมีจุดบริการแนะนำสถานที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ามาท่องเที่ยว การแสดงจุดติดต่อประสานงานของเจ้าหน้าที่ การบริหารการจัดการเรื่องเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัย ให้กับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งจะส่งผลให้มีความเชื่อมั่นในเรื่องความสะดวกและความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (กิตติชัย, 2561; กมลชนก, 2560)

2. ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อจัดองค์ประกอบให้เหมาะสมกับความสัมพันธ์ ของปัจจัยตามแต่ละตัวแปรที่ได้ทำการจัดออกมา พบว่ามีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว 2) ปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบ 3) ปัจจัยด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม 4) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

(Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวกำหนดความยั่งยืนของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ศิริพันธ์ และอารีย์ญา, 2562) เนื่องจากการจัดการตลาดและประชาสัมพันธ์ของวัด การมีเจ้าหน้าที่ภายในวัดให้คำแนะนำกับนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายภายในวัด ความเท่าเทียมกันในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ภายในวัด การสนับสนุนให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้จัดการภายในวัด การบริหารการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยผู้จัดการภายในวัด ความรู้ที่ทันสมัยของผู้จัดการภายในวัด และความสามารถในการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้จัดการภายในวัด ส่งผลกระทบทางบวกต่อความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ (ณัฐพัชร์, 2560; ปุณยวีร์, 2559; หลิว และวันชัย, 2566; อภิศักดิ์, 2565; Vu Trong Quyen, 2021; ศักรินทร์, 2564)

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารนั้น พบว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมมีระดับความสำคัญมากที่สุด เช่น การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในวัด และส่วนปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) คือ ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากการที่มีเจ้าหน้าที่ภายในวัดให้คำแนะนำหรือให้บริการกับนักท่องเที่ยว จะส่งผลให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวจนเกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำหรือบอกต่อ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแก่ผู้จัดการภายในวัด เพื่อให้การให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ และประทับใจ จนเกิดเป็นการเที่ยวซ้ำหรือบอกต่อ
2. ผู้จัดการภายในวัดควรมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ หรือมีการส่งเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และการสร้างเอกลักษณ์ หรือจุดเด่นให้กับพื้นที่นั้น ๆ เช่น ของที่ระลึก ของฝาก
3. ผู้จัดการภายในวัดควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ ในเรื่องของการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยว เพื่อแลกเปลี่ยนเอกลักษณ์ และปัญหาที่เกิดขึ้นภายในวัด เพื่อพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวต่อไป
4. ผู้จัดการภายในวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดการด้านสภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบ เรื่องเส้นทางและจุดบริการไว้อย่างชัดเจน และความปลอดภัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ในอนาคต โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความพร้อมของผู้จัดการภายในวัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน เพื่อวางแผนและยกระดับการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาผลกระทบด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการพัฒนาท่องเที่ยวด้านมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมภายในและโดยรอบ และเพื่อนำผลการศึกษาไปจัดระเบียบในการตั้งกฎกติกาแก่นักท่องเที่ยว
3. ควรมีการศึกษากลยุทธ์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านมรดกทางวัฒนธรรมจากกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้ข้อมูลในมุมมองของนักท่องเที่ยว
4. ควรศึกษาโดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความยั่งยืนมรดกทางวัฒนธรรมของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม” ได้รับทุนอุดหนุนจากทุนวิจัยสำหรับคณาจารย์บัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อให้สามารถรับนักศึกษาที่มีความสามารถและศักยภาพสูงเข้าศึกษาในหลักสูตรและทำวิจัยในสาขาที่อาจารย์มีความเชี่ยวชาญ ประจำปีการศึกษา 2563

References

- กมลชนก จันทร์เกด. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กมลภ ทิพย์ปาละ. (2555). กระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ในการซื้อกล้องสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยวระบบดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- กิตติชัย วรณไกรรุ่ง. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเมืองพัทยา. เข้าถึงเมื่อ (26 สิงหาคม 2566). เข้าถึงได้จาก (https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:168509)
- ชัยณรงค์ ศรีรักษ. (2565). แนวทางการจัดการคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืน พื้นที่ชุมชนลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี ประเทศไทย. วารสารกระแสวัฒนธรรม. ปีที่ 23 ฉบับที่ 44 หน้า 3-18
- ณัฐพัชร์ มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 หน้า 25-46
- ณัฐฉิน ทองดี. (2560). ความพอเพียง : ฐานคิดการรักษามรดกทางวัฒนธรรมในภาคอีสานสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 หน้า 35-58
- คำเกิง อิศวสุนทรางกูร. (2562). บุพปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 หน้า 1126-1139
- ทองคำ ดวงชั้นเพชร และพระเดชขจร ชนุดิโร (ภูทิพย์). (2564). การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ โดยความร่วมมือของชุมชนลุ่มน้ำโขง (รายงานการวิจัย). เข้าถึงเมื่อ (26 สิงหาคม 2566). เข้าถึงได้จาก (<http://mcuir.mcu.ac.th:8080/jspui/handle/123456789/641>)
- ทับทิม เป็งมล, สิริลักษณ์ กัลยา และณัฐฉิน วิทา. (2561). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 หน้า 93-106
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บุญยวีร์ ศรีรัตน. (2559). การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เมื่อได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ของไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 หน้า 149-158
- พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และวารารณ ปัญญาวดี. (2561). การพัฒนาตัวชี้วัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (e- JODIL). ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 หน้า 79-104
- มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด, อัครพงศ์ อันทอง, พรทิพย์ เขียรธีรวิทย์, กุลดา เพ็ชรวรรณ และนกุล เครือฟ. (2556). เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการท่องเที่ยว **Tourism Economics**. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ
- รสริน ศรีรักษานนท์. (2555). การวิเคราะห์ปัจจัยอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วรัชต์ มัธยมบุรุษ. (2562). โครงสร้างของระบบการท่องเที่ยว. วารสารการบริหารและการท่องเที่ยวไทย. ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 หน้า 94-102
- ศักรินทร์ นนทพจน์. (2564). ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].

- ศิริรินทร์ สังข์ทอง และอารีย์ญา ถิรสัตยาพิทักษ์. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ย่านเมืองเก่าภูเก็ต. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 หน้า 1-21
- ส.ศิริชัย นาคอุดม, พรธมนภา เขียวน้อย และศิวพร ถาวรวงศา. (2561). ยุทธศาสตร์การสร้างรายได้เปรียบเชิงการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีศึกษา: การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 หน้า 48-61
- ทลิว ชวนผู้ และวันชัย แก้วไทรสุน. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการอย่างยั่งยืนของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เอโอเทรินซุนข้ามพรมแดน. วารสารวิชาการรัตนบุศย์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 หน้า 567-581
- อมรา วีระวัฒน์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2561). การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในเขตมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา: พันธกิจที่ต้องทบทวน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 หน้า 3084-3097
- อักรินทร์ อังกูรวงษ์วัฒนา. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยใช้ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ. ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 หน้า 11-17
- อภิศักดิ์ คู่กระสังข์. (2565). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ปีที่ 13 หน้า 1 หน้า 1-18
- Vu Trong Quyen. (2564). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เมืองโบราณฮอยอันจังหวัดกวางนาม ประเทศเวียดนาม. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 หน้า 433-444
- Griffith, M. (2015). **Item Analysis with Cronbach's Alpha for Reliable Surveys**. Access (20 April 2022). Available (<https://blog.minitab.com/en/meredith-griffith/item-analysis-with-cronbachs-alpha-for-reliable-surveys>)
- ICOMOS. (1964). **The Venice Charter**. Access (20 April 2022). Available (<https://www.icomos.org/en/participer/179-articles-en-francais/ressources/charters-and-standards/157-thevenice-charter>)
- Ngamsonsuke, W., Hwang, T. C., and Huang, C. J. (2011). Sustainable Cultural Heritage Indicators. In **2011 International Conference on Social Science and Humanity C ICSSH 2011**. pp. 516-519
- Nonthapot, S. and Lean, H. H. (2015). International Tourism Market Analysis in the Greater Mekong Sub-Region: A Panel Data Approach. **Social Sciences & Humanities**. Vol. 23 No. 4 pp. 945-966
- Nonthapot, S., Wongsiri, A., and Gurdeep, S. (2019). Analysis of Mediator Impact On Marketing Promotion and Community-Based Tourism Economic Growth of BAAN JOM JAENG and SI KAI Villages, Muang District, NONG KHAI Province, Thailand. In **The 1st International Conference on Economics, Business and Tourism (ICEBT-2019)**. Nong Khai: Khon Kaen University
- Polit, D. F. and Beck, C. T. (2006). The Content Validity Index: Are you sure you know what's being reported? Critique and recommendations. **Research in Nursing & Health**. Vol. 29 Issue 5 pp. 489-497. DOI: 10.1002/nur.20147
- W.G. Cochran. (1953). **Sampling Techniques**. New York: John Wiley & Sons. Inc